

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ З ВІДХИЛЕННЯМИ В СТАНІ ЗДОРОВ'Я

В статті розглядаються проблеми реалізації освітніх завдань на уроках фізичної культури учнів з відхиленнями в стані здоров'я. Проаналізовано сучасний стан фізичного виховання учнів СМГ в основній школі. Охарактеризовано існуючу навчальну програму з фізичної культури для учнів 5-9 класів з відхиленнями в стані здоров'я.

Обґрунтовується необхідність покращення організації та планування уроків фізичної культури для учнів з ослабленим здоров'ям.

Представлено методику диференційованого навчання фізичних вправ учнів основної школи з відхиленнями в стані здоров'я.

Ключові слова: освітні завдання, фізична культура, здоров'я, нозології, учні, диференційоване навчання фізичних вправ.

Постановка проблеми. Головним завданням фізичного виховання сьогодні проголошено розвиток фізичних і духовних сил підрастаючого покоління, майбутніх захисників Вітчизни (з матеріалів засідання Колегії Міністерства освіти і науки України у 2014 році).

У сучасній системі середньої освіти для учнів з відхиленнями в стані здоров'я є обов'язковою присутність фізичного виховання як невід'ємної частини навчання і виховання підрастаючого покоління.

Сьогодні у контексті численних новацій, пропонувані керівними державними органами та галузевими фахівцями, постала необхідність перегляду та оновлення нормативно-правових актів, що регламентують порядок організації фізкультурно-оздоровчої роботи в школі.

Потреба у вдосконаленні і запровадженні нових навчальних програм для учнів з нозологіями та внесенні певних змін до законодавчої бази виникає й тому, що протягом останнього десятиріччя в Україні спостерігається стабільне зниження показників здоров'я і рухової підготовленості дошкільників, учнівської та студентської молоді. Вже в першому класі налічується більше ніж 30% дітей, які мають хронічні захворювання. В п'ятому класі їхня кількість зростає до 50%, сягаючи в дев'ятому 64% (Ж.Г. Дьоміна, О. В. Тимошенко)[6].

За даними ВООЗ відносно стану здоров'я школярів сьогодні відзначається зростання порушень гостроти зору й постави в 1,5 рази, поширеність хвороб кишково-шлункового тракту – у 1,4 рази, хвороб центральної нервової системи – в 1,7 рази, ендокринної системи – в 2,6 рази. Як наслідок – 52% школярів мають порушення в морфо-функціональному стані організму, 40% школярів страждають хронічними захворюваннями і лише 10% можна вважати здоровими [3].

Збереження і відновлення здоров'я дітей України стає надзвичайно важливою справою, оскільки це – наше майбутнє і одне з головних джерел повноцінного життя, щастя, радості, успіху нашої держави. Воно є не лише особистим надбанням людини, але й суспільним багатством, одним із найважливіших показників добробуту народу [4].

Мета роботи полягає у обґрунтуванні застосування нової методики диференційованого навчання учнів основної школи з відхиленнями в стані здоров'я на уроках фізичної культури з урахуванням реалізації освітніх завдань.

Адже, розробка даної методики дасть можливість кожному учневі займатися в оптимальному руховому режимі і отримувати адекватні фізичні навантаження, виконувати необхідні нормативи і при цьому отримувати не тільки оздоровчий ефект від занять фізичними вправами, а й засвоювати життєво необхідний руховий досвід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні підходи щодо оздоровлення дітей основної школи з відхиленнями в стані здоров'я у процесі фізичного виховання висвітлено у дослідженнях учених О.П. Аксьонової, Е.С. Вільчовського, Н.Ф. Денисенко. Серед наукових літературних джерел існує значна кількість робіт щодо занять лікувальною фізичною культурою при різних захворюваннях (А.Л. Турчак, В.І. Дубровський, В.М. Мухін, В.С. Язловецький). Питання роботи з учнями спеціальних медичних груп висвітлювали такі автори, як Л.І. Іванова [3], І.Р. Боднар [2], О.В. Бісмак [1], В.І. Лях та ін.

Проте аналіз літературних джерел вказує на те, що існуючі дослідження стосуються переважно оздоровчо-лікувального ефекту впливу фізичних вправ на організм школярів з нозологіями. У них відсутній алгоритм процесу навчання фізичних вправ для учнів основної школи з відхиленнями в стані здоров'я, тобто діти з певними нозологічними обмеженнями не мають права вибору навчитися виконувати вправи, необхідні для подальшого використання у повсякденному житті.

Виклад основного матеріалу. З метою теоретико-методичного обґрунтування методики диференційованого навчання фізичних вправ учнів основної школи з відхиленнями в стані здоров'я нами було враховано теоретичний та практичний досвід вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі фізичної культури по роботі з учнями, які мають нозологічні прояви. Існуючий підхід на уроках фізичної культури до навчання фізичних вправ учнів 5-9 класів з нозологіями доводить, про пріоритетність оздоровчих завдань та полягає в обмеженнях фізичних навантажень, застосуванні профілактичних і коригувальних вправ, а вивчення передового практичного досвіду показало переважно обмеження рухової активності учнів з відхиленнями у стані здоров'я на уроках фізичної культури.

Ключовою особливістю розробленої методики є реалізація освітніх завдань фізичного виховання, що полягає у формуванні рухового досвіду – арсеналу рухових умінь та навичок учнів 5-9 класів, які мають відхилення у стані здоров'я з урахуванням нозологічних протипоказань та індивідуально-типологічних особливостей психофізичного розвитку, що дасть змогу учням з відхиленнями в стані здоров'я займатися в оптимальному для них руховому режимі.

Досягнення поставленої мети забезпечується вирішенням наступних завдань:

– розробка змісту уроків фізичної культури для учнів з відхиленнями в стані здоров'я з урахуванням нозологічних особливостей, а також варіабельності психофізіологічного розвитку та тілобудови учнів 5-9 класів;

– реалізація навчальних завдань на уроках фізичної культури для учнів з відхиленнями в стані здоров'я;

– оптимальне використання засобів фізичної культури для зміцнення та відновлення здоров'я;

– поступова адаптація організму учнів з нозологіями до впливу фізичних навантажень;

– розвиток фізичних якостей і освоєння життєво важливих рухових умінь і навичок учнів з відхиленнями в стані здоров'я;

– знищення залишкових явищ після перенесених захворювань за допомогою корегувальних фізичних вправ;

– навчання самоконтролю під час занять фізичними вправами, самооцінки окремих показників фізичного розвитку і фізичної підготовленості;

– виховання вольових якостей учнів та інтересу до регулярних занять фізичною культурою;

– формування мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури, здорового способу життя і потреби в регулярних заняттях фізичними вправами;

– навчання правил самостійного підбору, складання та виконання комплексу вправ ранкової гігієнічної гімнастики;

– розробки диференційованого змісту навчального матеріалу з предмету "Фізична культура" для учнів основної школи з відхиленнями у стані здоров'я та його впровадження у систему фізичного виховання школярів 5-9 класів з різними нозологічними особливостями.

Реалізація останнього завдання полягає в оновленні та вдосконаленні існуючої навчальної програми для учнів 5-9 класів з відхиленнями в стані здоров'я.

Навчальна програма "Фізична культура" для спеціальної медичної групи учнів 5-9 класів була прийнята у 2008 році і базується на навчальній програмі "Фізична культура" для 5-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена Міністерством освіти і науки України (лист №1/11-6611 від 23.12.2004 р.). Вона включає обмеження вправ на силу, швидкість, витривалість, значно зменшені дистанції ходьби та бігу, бігу на лижах та ковзанах, стрибки пов'язані зі значним напруженням та вібрацією тулуба, враховує стадію та динаміку патогенезу захворювань учнів даної групи [5]. Але в ній не передбачено поділ дітей на уроках фізичної культури за нозологіями, вона побудована на загальних обмеженнях та носить репресивний характер, тобто учні спеціальної медичної групи не мають можливості виконувати фізичні вправи в оптимальному для них режимі, так як для них існує заборона чи обмеження рухової активності у зв'язку із хворобою. Не менш важливим є те, що у ній відсутній алгоритм процесу навчання фізичних вправ, тобто, реалізація освітніх завдань на уроках фізичної культури взагалі відсутня.

Такий підхід до навчання призводить до погіршення фізичного здоров'я і, як наслідок, до загострення захворювань, також у дітей погіршується психологічний стан та виникає небажання відвідувати уроки з фізичної культури. Крім того, діюча програма не відповідає сучасним тенденціям розвитку системи фізичного виховання у зв'язку з інтеграцією у європейський освітній простір.

Одним із перспективних напрямів вирішення цієї проблеми є впровадження методики диференційованого навчання фізичних вправ учнів основної школи з відхиленнями в стані здоров'я. Особливості проведення уроків фізичної культури в основній школі з учнями СМГ полягають у врахуванні індивідуально-типологічних особливостей психофізичного розвитку організму дитини, нозологічних протипоказань щодо формування рухового режиму, що дозволить втілити в практику реалізацію освітніх завдань фізичного виховання.

Такий підхід дасть можливість учням з відхиленнями в стані здоров'я виконувати посильні рухові завдання, що матиме не тільки оздоровчий ефект, а й забезпечуватиме рухову і технічну підготовку школярів відповідно до обраних видів фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Висновки. Отже, аналіз існуючої системи фізичного виховання в основній школі з учнями СМГ вказує на відсутність реалізації освітніх завдань при навчанні фізичних вправ, що дозволило обґрунтувати застосування нової методики диференційованого навчання учнів основної школи з відхиленнями в стані здоров'я на уроках фізичної культури з урахуванням реалізації саме освітніх завдань.

Їх реалізація передбачає: оптимальний розподіл навчального матеріалу, дотримання принципів фізичного виховання, раціональну організацію занять, оптимальний добір та дозування фізичних навантажень, об'єктивні критерії оцінювання навчальних досягнень. Крім того, комплексне вивчення нозологій, індивідуально-типологічних особливостей психофізичного розвитку школярів з різними захворюваннями дають можливість застосувати індивідуальних підхід, що ефективно впливає як на засвоєння фізичної вправи, так і на самопочуття учня.

Перспективи подальших досліджень полягають у вдосконаленні та впровадженні в зміст навчання методики диференційованого навчання фізичних вправ учнів 5-9 класів з відхиленнями в стані здоров'я.

Використані джерела

1. Бісмак О.В. Лікувальна фізична культура у спеціальних медичних групах: навч. посіб. / О.В. Бісмак. – Харків: Вид-во Бровін О.В., 2010. – 202 с.
2. Боднар І.Р. Теорія, методика та організація фізичного виховання у спеціальній медичній групі: навч. посіб. для студ. ф-тів фіз. виховання вищ. навч. закл. / Боднар І. Р. – Л.: Видавництво, 2013. – 187 с.
3. Іванова Л.І., Сущенко Л.П. Фізичне виховання у спеціальних медичних групах: теорія та методика: [навч. посібник] / Л.І. Іванова, Л.П. Сущенко. – К.: ТОВ "Козарі", 2012. – С. 214.
4. Лях В.И. Физическое воспитание учащихся общеобразовательной школы: состояние, перспективы и пути реорганизации / В.И. Лях // Теория и практика физ. культ., 2000. – № 9. – С. 49-51.
5. Майер В.І., Деревянко В.В. Програма для спеціальної медичної групи. Фізична культура 5 – 9 класи. – К.: МОН України., 2000. – С. 46.
6. Тимошенко О.В., Дьоміна Ж.Г. Стан та основні напрями модернізації системи фізичного виховання школярів на сучасному етапі розвитку суспільства / О.В. Тимошенко, Ж.Г. Дьоміна // Фізичне виховання в школі, 2011. – № 5. – С. 47

Bubley T.

PROBLEM OF REALIZATION OF EDUCATIONAL TASKS IN PHYSICAL CLASS LESSONS OF PUPILS OF GRADES 5-9 WITH DEVIATIONS IN THE STATE OF HEALTH.

In this article the problems of realization of educational tasks on the lessons of physical culture of pupils with deviations in a state of health are considered. The present state of physical education of pupils of SMG in the basic school is analyzed. An existing physical education curriculum for students in grades 5-9 with disabilities in the state of health has been described.

The necessity of improving the organization and planning of physical education classes for students with impaired health is substantiated.

The method of differentiated training of physical exercises of primary school students with disabilities in the state of health is presented, taking into account the division into nosological groups, somatotypological features, psychophysiological indicators and the realization of not only health-improving but also educational tasks.

One of the promising directions of solving this problem is the method of differentiated training of physical exercises of primary school students with disabilities in the state of health. The features of conducting physical education classes in the primary school students are to take into account the individual-typological peculiarities of the psychophysical development of the child's organism, nosological contraindications to the formation of motor regimen, which will allow implementation of the educational tasks of physical education in practice.

In the modern system of secondary education there is a mandatory presence of physical education as an integral part of the education and upbringing of the younger generation. One of the main forms of organizing physical education in school is a lesson in physical culture.

Today, in the context of the numerous innovations offered by the governing state bodies and industry specialists, there was a need to review and update normative legal acts regulating the organization of physical culture and health work in the school.

The need for improvement and introduction of new curricula and the introduction of certain changes to the legislative framework also arises because during the last decade in Ukraine there has been a steady decline in the indicators of health and motor skills of preschoolers, students and students.

Key words: *educational tasks, physical culture, health, nosology, students, differentiated training of physical exercises.*

Стаття надійшла до редакції 20.08.2017